

ה מ א ס ך

להדש מרחשון תקמ"ה

א

שירים

לפרידריך בצאתו למלהמה

ברלון שנת תק"ל"ח לטק

החושך

פסח פני תבל

במוז כל שוכניה

שאין תכרת רוח יחדו

במוז תרדמה יהלכו

פרידריך יושב על פקא

ושלום עבדו ידווש

אף חובב ברית צמים

ואל קצות אהליהם ישים ידיו

ורא

ממרחק עושק

והדון עושיה נזלה

מכנס פועגי און

פבלע נחלת זרים

הרה

ב (8)

חָדָרָה אֶפֶס לֹא
וַיִּהְיוּ חֶרֶב שְׁנוֹנָה ,
חַיֵּשׁ בְּנֶשֶׁר יִמְחָר
לְהַתְעוֹלֵל טְרָאוֹת נָגַד פְּנִיָּהֶם

הַשְׁחָר עָלָה לְמֹלֹ

רָאָהּ וַיִּבּוֹשׁ ,

כִּי בְּטָרֶם בּוֹקֵר הַשָּׁמַיִם
עֹזֵב הֵיכַל כְּבוֹדוֹ
וַיִּבְחַר מַעְרֵץ מַחְמַדָּיו ,
הַתְּנוּדָה בְּנֶשֶׁף לֵילָה :
כְּעֹבֵר שְׂדֵי בְּמַאֲפְלֵיהָ ,
בְּקָחָהּ מִמְּצָרִים נָקָם

קִוְמוּ צָבָאוֹ ! הַחֲזִיקוּ רוֹמַח וַחֲנִיָּה

מִחֲרֹו לָבוֹ בַּעֲקֻבוֹתָיו !

וְכָל יֶשֶׁר לִבָּב

בְּקָרֵב אֲבִירָיו יִתְהַלֵּךְ ,

לְשׁוֹד וּלְפָחַד לֵילָה כְּמוֹהוּ יִשְׁתָּק ,

מִתְרוֹעֶצֶת מִלְחָמָה , לִבָּבוֹ אֵל יִחְרָת :

גַּם כִּי יִרְעֶם שְׂאוֹנָה בְּאֲזָנוֹ

יִבְרַק חֲרָבוֹת עֵינָיו יִלְחֹט ,

יָדוּ אֶל תְּרַפִּיעָה .
 עַל דָּבָר צָדֵק לָרִיב חֲגֻשָׁתָם
 לְשׁוֹחַ גְּאוּרָה עֲרִיצִים ,
 אֲדֹנֵי הַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִתְנַיֵּךְ
 לְמַה תִּירָא רָע ?
 וְאֵת מִי תִפְחַד
 וּמִלִּפְנֵי מִי לֵךְ ?

לו

חֲכָם אֵיבֹבוּ יָבִין זֹאת
 אֶל יוֹד לְתַפְיֵר בְּרִית וְחֻקִּים ,
 מִפְּוֹ אֶל יֵצֵא עֶתֶק מוֹשֵׁל צָדִיק ,
 אֲשֶׁר חֲכָמָה וְחֶסֶד סָבִיבוּ
 וְשִׁירַת חֶמֶס בֶּל תִּכּוֹן בְּיַד בִּסְאֵי ;
 הֵהוּא יִכְעִיסֵנוּ , וּמֵאֵשׁ קִנְאָתוֹ בֶּל יִדְאֵא
 הַשְׁכַּח הוֹסֵן זְרוּעֵי ,
 יָדוּ אֲשֶׁר חֲזָקָה עָלֵי עֲרֻפּוֹ ?
 כִּי הוּא יִפֹּל וְאֵין מִקָּיָם ,
 יִמְחֹץ וְאֵין מִרְפֵּא ?

אָמֵנָם גּוֹבֵה לִבָּם יִתְעַם
 וְאוֹרֶה וּפֶתֶל נְתִיבוֹתָם ,
 פִּקֵּחַ אֲדֹנֵי עֵינֵי צוֹדֵדֵי

אֲדֹנֵי

אולי צדק יכירו ,
 יראו פתחם ויחדדו ;
 ואם לא מדרךם ישובו
 עוד תהפוכות יחפצון :
 תנדה למלכי עוז
 ודוחו גוים יכניע .

לא התלמוד עקר אלא המעשה .

הערבי הכנס הארון אל ראשית ספר מעמנו
 לאומר : גם בימי חרפי שקדתי מאוד על דלתות
 החכמה ללמוד דעת ותוכחת מוסר , וישפתי כל היום בבתי
 כנסיות של חכמים לשמוע תורה מפיהם , ומרוב אהבתי
 אותה גם בלילה לא שקטתי ולא נחתי , אבל דרשתי וחקרתי
 אותה לאור נר קטן , מבין ספרים חדשים גם ישנים , כתובים
 מחכמי קדם ומערב , ובה אספתי ידיעות הרבה מאוד ואף
 כי צעיר הייתי לימים , מורי שבחוני , הורי אהבוני , רעי
 כבודני , אחי קנאוני , והמה ימדיו שמחוני .

ויהי בלילה אחד , ואני יושב ומגלה עבה לפני , ואני וכל
 אחי שוכבים סביבי , ויקץ האב ומשנתו , וירא אותי
 וינבה לבי מאוד , ואען ואומר : ראה נא אחי ! את בנך
 הקטן כי יעמול וכי יתמיד בתורה , לכבוד נפשו ולכבוד
 כוראו , הלא טוב אנכי לך מעשרה בנים , אשר כעת הם
 כלם שוכבים כרדמים , ואין אחד מהם מבקש דעת , אין גם
 אחי . ויגער בי אחי ויאמר : אבל בני ! לא כן דברת
 הלא טוב הוא לישן שקט שאנן , מלעור ולרהיב
 במומי אהיו , ולשאת חרפה עליהם . ויסב פניו
 מומי אל הקיר , ואני בנשתי ונכלמתי אל השמועה אשר
 שמעתי , והדבר שמור בלבי .

... 3 .

גרעון

גדעון הרועה

בן שש עשרה שנה היה גדעון הרועה, בהלכו את אחיו
השדה, לרעות את האן אשר לאביו, והכער גדעון
רע מאוד, אוהב מרמה ושקר.

יהי בעת ההרים, ואחיו ישבו לאכול ולשתות, אך הוא
לכדו כשאר עם האן, המה יושבים, והנה גדעון
צעק צעקה גדולה וקרה לאמור: מהרו כל אחי קומו
הושיעוני! כי הנה זאבים טורפי טרף באו מהיער להכות
אותי את האן. ויחרדו חרדה גדולה, ויעזבו את לחמם
ללכת לקראתו למען הצילו. ויהי בבואם אליו, ויחמק
לקראתם לאמור: גם עלי נא על האן לא באו הזאבים;
אך במרמה עשיתי זאת למען קטיר אתכם, ככה יעשה
גדעון כל הימים.

יהי ביום, וישבו אחיו לאכול ולשתות, וגדעון לכדו הלך
עם האן דרך היערה, והנה זאבים באו עליו מהיער
ויפשיטו על האן, ויקרא אל אחיו כפעם בפעם, ולא שמעו
אליו, ויאמרו איש אל רעהו: אך שחוק עשה לנו, כחכל
כלב טוב לחמנו ולא בלך לקראתנו. והזאבים הפשיטו על
האן, וגדעון גם ההרה ויפול ארצה וישבור את מפרקתו
וימות.

על זה אמרו חכמינו: עונשנו של בראי, אפילו
אם אומר דבר אמת אין שומעין לו.

ב

מכתבים

תשובה לחדל"ע על שאלתם בהמאסף
לחדש סיון תקמ"ה.

ה. ע. ח. ק. ה. א. י. ב. י. ט.

פ"ב כ"ב מי יתן איש ואישה ויבטחון 23 ה' דאס יינטע ווארטע אלע
טליט יתן בספר ויוחקו: אויפגשרינן, אויב אין ביכרן
ליינענאלאגן וניכלן;
כ"ד בעש

זעמנו
למח
בבתי
הבתי
קדתי
עקס
ואף
רשי

י וכל
אותי
ה בק
למח
תס
ין גם
דבתי
יבטי
מיו
אשר

עין

כ"ד בשבט כרול ועופרה לעד 24 ארר אין עקינע פעלח קיט
 בצור יחצבון :
 כ"ה ואני ירעמי בואלי חי 25 וא וויטע איר לאך מיין רעטער
 ואמחון על עור יקום :
 לעבט ; בלייבט שפעט איר
 ערשט נאך
 כ"ו ואחר עורי בקפו זאת וטבשרי 26 ויטע לאנגע שאן מיין גענייט
 אחוז אלוח : —
 זכרנאנע, לאנגע שאן נאטעס
 מאכט אן מיינס קערפער נישט
 ויכטנאר מער איוט - —
 כ"ז אשר אני אחזה לי יעיני 27 וויא איר ויא וויקלוק דאכויס
 דאו ולא גר - בלו בלתי
 בחקי :
 ערשטן ; מיט מיינס, קיינס
 פערעמדן אונזע ויא ערשטן
 איר מיינס אינען ערשטיקענדע
 צעלאנק :
 כ"ח ובי חמור מהנרדף לו ושורש 28 שפערעכט איהר : וואס כראמט
 דבר כטאא בי :
 פערלאנגע איהם, לעב, איר
 מיר ועלכט דער אורשטאף נישט ?
 כ"ט נורו לכם מפני חרב כי 29 וא פירכטע דאס רעכנדע שווער !
 חמה עונה חרב למטן
 חרען שרן :
 דען נישטיגע פאלימיונג איוס
 טאדענשאנלענדע וינדע - דא איהר
 זעלבעט דען שטראפונג רוכט
 דאך קענט

ב א ו ר

דנר הוא מדה טובה כנפש האדם, שיאחז וירדוף כל איש
 לקנות לו שם טוב, גם מאת אנשי דורו אשר
 ישנם פה עמו על הארץ, גם מאת אשר אינם פה עמו,
 והנאים אמרו לדור דורים, באותו ההבדל לבד, שהאיש הכר
 לבד ילד באמת בלדכים נכונים וישרים, והעקש והפגמול
 ילכו בדרכים מטעיים, מארים את עצמם זכים וטובים
 וקרנם עמל זאקן - ולזה כל איש ואיש כי יקרה לו דבר
 מה אשר יש לשמוע לרעתו, ישתדל להקיר את האמונה האות
 מלכות בני האדם, ואיש הוא רשע באמת, יסתיר הפרטים
 ויסלק העניינים ויסכל הדברים, כדי לכסות את קלונו,
 ולהיפך אם הוא צדיק ונקי, יגלה את כל פרטי הקורות
 וישינם נגד העם ונגד השמש, ויתקפה בטענות ברורות
 ואזניות להראות צדקתו לעין כל - ובבן איוב כשמאמנתו
 כל התללה האות, ומסדוהו רעיו שמעט ה' עליו להערישו
 ובי יד אלהים נגעה בו על שהרבה לפשוע, אמר מי יתן
 ונח, ואז הנני ארע שנאלי חי, וטעם גואלי הספר הזה
 אשר טעמתי האודקות והנכונות כתובות עליו - ואח יבאל
 אומר מן הסוד והמלשינות, שהלשינו עליו רעיו, וגם כדור
 אחרון

אחרון יתקיים הכולל הזה עוד על עפר, בשכר נאספתי אל העפר לשכבו ולבוא תחתיו; והאריך במליצה לאמר גם אחר שכר נקפו הנוקפים (המה התולעים) את עורי תהי' עוד זאת לגאלי ולהצדיקי: ואחר, מושך עצמו ואמר עיני, ואחר עורי נקפו ואחר מבשרי אחזה אלוה, וכמו שאמר עוד: נקפו הנוקפים כענין ויגד המגיד, ורבים כן.

זאת, תאר לנקה כמו שכתב החוקר השלם הרמב"ם ב"ב" נ"ב נתיבות שלום על מאמר: מה זאת עשית, (בראשית ג' י"ג) עיין שם: ומבשרי אחזה אלוה, שם אלהים תאר להקב"ה בכחיות היותו בעל כוחות כלם מלשון אל שעיניו הכח כידוע, והנה כאשר בכל נוצר תראה גדולתו ורוב נבירתו, כן האדם אשר חננו ה' ברוח חיפה ודעת ידע אותה ידיעה ברורה ע"י הנוף הכתן לו מאת הבורא יתברך בצורה המועלת ביותר אל התכלית המעולה אשר לה כיון כי יוצר הכל, וזה טעם מלגות: **מבשרו יחזה אלוה** כלומר נבורתו ויכלתו, והוא כנוי אל חיי האדם בעה"ו, ויהי' א"כ מלגות אחר **מבשרו יחזה אלוה** אחר סילוק הנשמה מן הנוף, שלא תכיר עוד הנפש את בוראה מן הבשר, וכזה המוכן הוא שעורו כאן: את אשר אני אחזה לי, כאשר זכר חיונו אלהים מבשר איש, כלומר הכרת עצמותו ע"י מעשיו הנפלאים, הסיב את המליצה מענין לענין לאמר, כמו שאני חיותי לי כאמת רוממות ה' ושליומותו בפועל ידיו: ועיני ראו, כלומר אני לבדי, לכפול ולחזק הענין, ואמר זה נגד אלה האומרים עליו שכר בה' ומרד בממשלתו, אמנם כל המתנגדים כליותי בחייו כלומר שהם סותמים וחוסמים את פי מלהוציא דעיונותי מן השפה ולחזן, כאשר הם אנשי תהפוכות דוברי סרה עקשי הדעת מלהכין אמתת דבר מה על בוריה, אבל בזאת אני בטוח שאם תבואנה על ספר יראו הכל את צדקתי ונקיון לבבי: כלו מלשון כללתי רגלי, ויהי' משפטו כלאו בהעדר הא': כליותי, מתשבותי בענין בזמן כלמות: בחייו בקרבי כמו כי כעם בחיק קסילים ימוס: כי כאשר תאמר מה תועלת יש לאלוה לרדוף איש נקי, ותגורו אומרו כי לוודאי שורש דבר הרדיפה זה עונש נמצא בו: גורו, הכה אני אומר גורו לכם מפני החרב הנוקמת נקמת צדק, כי זאת החמה שאתם מכעסים אותי כלשון הרע היא חנוורה כעונות חרב: למען תדעון, כאשר שאתם בעצמיתם יודעים ומוודים שכן, שיש דין ודין שופט ומשגיח על בני אדם להעביטם על מעלאתם

מאזרחם , וטעם למען , כטעם למען אשר יאזה את בניו
(בראשית י"ח) ועיין הביאור שם :

שמעתי הפי' הנה מפי חכם אחד יודע ספר , וכאשר
דאיתי את דרכו טוב לפני , הלכתי בעקבותיו
והשתקתי את הכתובים האלה ללשון אשכנ"ז , כפי ענין הפי'
הנה למען השיב על שאלתכם דבר . ועל אשר תרגמתי עברי
(מין גבוה) ולא (מיינע הויט) וכן כדרך (דיא פרפאלגונג)
ולא (דער פרפאלגטע) ועוד כהנה , זהו לצחות המלוכה
בל"ה , ולא שמרתי טעם המלות , כי אם טעם הענינים
לבד .

יחאל כריל .

ב א ו ר

מאחר חכמנו ז"ל בעירובין : הללו אוסרין והללו מתירין
אלו ואלו דברי אלהים חיים .

מפני טריתו דנים דקחו לפרט המאמר בעירובין : הלהלן
אוסרין והללו מתירין אלו ואלו דברי
אלהים חיים , מהם פרשו דרך נסתר , ומהם דרך נגלה
ומהם דנים אשר לא הבינו דברי חז"ל ומשום לכ" הפכים
בנושא אחד , לכן פיערו פיהם נגד חז"ל , וזה יאז מכשול
לרבים וכולם געו מדרך האמת .

לבן אמרתי אמה גם אני את דעי בזה , ואם אמת אדבר
קבלו האמת ממי שאמרו , והוא : כאשר רצה הק"ה
לזכות אותנו ע"י תורה זמנאות , חוקים זמנפטים , להיטירנו
במעלות המדות ומעלות השכלות , כי זה תכלית האדם ואושרו
(באשר הוא במקום עמדי וחתום באוצרותי ע"פ ראיית התורה
וראיות השכל) כי האדם לא נברא כ"ל להפיע השגות באמונת
הנשמות , כדי שיעז השכל אחרי הפרדו מן הנוף ע"ז אל
השגות רוחניות עליונות , אבל הוא מן הכמנע לפרוט אל
כרטי ודקדוקי הממלח כי רבים המה , לכן נמסרו לנו מסיני
שלוש עשרה מדות המסתעפים לשלשים ושתים בתוכות אשר על
ידם יתודעו לנו כל פרטיהם ומעשיהם ; אך האדם
בנפשו הוא נסד , דמות מחשבות בלב כל איש ואיש , ע"ז
יבנו המחלוקת , אם כפי הכתובים , או בענין היות ע"פ
י"ד מדות הכ"ל , ומה טוב אוסר , זה מתיר , זה מחייב ,
זה

זה מוטר, זה מטמא, וזה מטהר, כמו שמציין הכתוב
 פעמים במשנה, שפלוני אומר בעבור ק"ו אשר למד לדעתו
 לאסור, אך השני חולק עליו מפני איזה פרכא, ובעבור זה
 בחלקו רבים בעניני התורה, ונדרשות הדעות יתבטל ח"ו
 התורה לגמרי, לכן מצאנו ה"ל לנו: **אחרי רבים להטות**,
 וזכו חתך לנו התורה שנסמך לבית דין הגדול והסנהדרין,
 ועל פיהם מצווים אנו לעשות; ואף אם נדמה כטועים הם,
 מ"מ צותה לנו התורה: **לא תסור מן הדבר אשר יצונו**
לך ימין ושמאל, לשון ספרי: **אפילו מראין לך על ימין**
שהוא שמאל, ועל שמאל שהוא ימין, והטעם כזה: אם גם
 יארע הדבר שיטעה הכ"ד כדיון פעם אחד, בהפסד מהטעות
 הוה אינו נותרה כל כך, באשר יתרבה אם נלך כל אחד
 אחרי שרירות לבנו המדומה לפי שכלנו, וכל אחד יעשה מה
 שעולה על רוחו, וזכונה בינה לעצמו; ובפרט שהקטן מן
 התלמידים שנסורה, גדול מגדול שנקבל, כמבואר בסנהדרין
 פרק ד' משנה ד', ובתלמוד שם, ואם יקרה שיבא לפני
 חכם הדר בירושלים דין שאינו מפורש בתורה, והוא חכם
 גדול יודע להכריע בראיות ע"פ י"ג מדות, או בראיות
 שכליות לאסור או לחייב או לטמא, יאסור יחייב ויטמא כפי
 העולה על רוח מבינתו, ואם יודמן אותו הדין בעצמו לחכם
 אחר הדר בבבל וידמה בנפשו להחיד או לפטור או לטהר
 הדבר ע"פ י"ג מדות או ע"י השכל, אם הוא חכם גדול
 וראוי לכך יתיר יפטר ויטהר, ועל זה שניהם יקבלו שכר,
 כמו שהבדלו מפי השמועה. וכן הובא ב**טור ח"מ** וז"ל:
שנא יאמר הדין: מה לי לזרז הזאת? (אמר אמרו שם:
 כל דיון שנוטל ממנו שלא כדיון זכו', גורם רעה לישראל,
 והקב"ה נוטל ממנו כפשות ע"ש) ת"ל ועיניכם בדבר המשפט,
 אין לדיין אלא מה שעיניו רואות עכ"ל, ולא נתנה תורה למ"ה,
 ועפ"י מבואר לכל משכיל המאמר: הללו אנחנו והללו
 מתירין אלו ואלו דברי חללים חיים, והוא על הדבר שאינו
 מפורש בתורה, לפסוט ע"י שלוש עשרה מדות שהתורה נדרשת
 בהן או ע"פ השכל.

ולאמר באורי אביא דברי עקיבא בן מהללאל, שהוציאו
בעדיות פרק ה' גבי מחלוקת שהיה לו עם
 החכמים, בשעת מיתתו אמר לבנו: חזור בך בך דברים
 שהייתי אומר. אמר לו: למה לא חזרת בך? אמר לו:
 אני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים, אני
 עמדתי בשמועתי והם עמדו; אבל אתה שמעת מפי יחיד,
 והם

והם מפי המרובין , מוטב להניח דברי יחיד , ולאמון בדברי
המרובין עכ"ל , וזה היה אומר : אותן ששמעתי מפיהן היו
רבים , מוכרח אנכי לקיים כפי אשר נזה אותי הכורא : אחרי
דברים להטות ; אבל אתה שמעת ממני מפי היחיד , והדבר
אינו מפורש כפורה , מוכרח אתה ללכת אחרי רבים לפסוק
בחכמים ולא כמותי .

ארץ כל זאת העלתי על לבבי כבר מימים רבים , ומלאתי
אח"כ בספר החכם הגדול בפליסוף האלוהי התורני
מהורר **משה דעסויא** נרו כי כונתי לדעתו . ואף גם
שהדבר פשוט , עם כל זאת הארכתני פה יען ראיתי ורבים
שנו כזה .

כ"ד דוב בער מהורר **אריה ליב** הלוי
מדאלהינכ במדינת ליטא .

ג תולדות גדולי ישראל .

תולדות החכם מהורר **משה רפאל** די אגילאר ונל .

ח ת י מ ה

אחרי טובו ממסעיו ישב החכם הכ"ל עם בני בריתו
איש איש לביתו לאמונת אבותיו בקבלתו על התורה
ועל העבודה . בשנת תכ"ו שמונה פה לראש ישיבת
גמילות חסדים , ופרנסי הקהלה קמו והשיבו אותו
לרב במדרש למוד פירוש רש"י ללמד את פרתי קהלתנו ,
ומתם העלוהו למדרש למוד תלמוד בבלי , והנה הוא הפליא
עזה הגדיל תושיה כל ימי חייו בלמוד הדקדוק , ומלאכת
הסיד ובכתיבות הלצות , הגדיל תורה ולא היה מדבר עם
תלמידיו מדלתי בית מדרשו ובינה כי אם לשון הקודש , ונס
הוא שם לילות כימים בעיון מתמיד , ומכר ה" ספרים :

פ" זבר רב כולל על פ" א"ב כל מדרשי תלמוד בבלי
וירושלמי , (ראיתי כתיבת יד) * **ספר**
המעשים

(החכם המלומד **פראפעסר** וואלף כתב בספרו

המעשים כולל כל ספורי מעשיות תלמוד בבלי וירושלמי, ואשר הנס בכל המדרשים והמפרשים. (גם עיני ראתה אותו) דיני שחיטה ובדיקה נדפס שנת אמה. קצור דקדוק לשון הקדש עם לע"ז, נדפס שנת תכ"א. וי"ד ספרים חדר בלשון ספרדי, כולם מלאים דעת וראי' ה', כולם יעידון, שהשכיל בכל חכמה. ועוד גם הוא השיב תשובות ככדות עד אין מספר, על שאלות אשר שאלוהו רבני וחכמי שוכני בכל כפולות גליותנו, עד ששקעה שמש לעינינו לאור באור החיים הנצחיים וכן ושבע ימים.

• דוד פראנקו מינדיס

תולדות הזמן

הועתק מלשון אשכנזי מאגרת כתובה בעיר מאגנצא
בפמלת שנה ה'היא.

בחסמ המשל תבנה ארץ ולדקתו תקים גוים, יום יום ראינו זאת תחת ממשלת אדוננו, ועתה העיר נדקתו כפעם בפעם בהרימו מעפר עם דל, וינו בכל ממשלתו לאמור: כיהודי כערל משפט אחת להם בארץ; ולמען השים עין גם על חנוך ילדוכם נתן רשות לעם היחודים לשלוח גם כמה את בניהם אל בני חנוך אשר הקימו הנוצרים בארצו.

וכבר הלכו תשע עשרה מנערי בני ישראל אל בני החמץ האלה, ושם ילמדו תבמת החשבון, ותכונת הארץ, לשון אשכנזי ודקדוקו במשפטו וכתב הלשון ה"ל, מבלתי הרע להם אחד מילדי הנוצרים (הכי כן יסד האדון הבנומן יר"ה לבלתי עשות באלה) ונמחקי היהודים דבר לא ישתנו, זאת דתיהם כמה עושים במקדש בפקודת אדונם המסיד בסוכה עליהם.

ה

(Bibliotheca Hebraica) "הספר הזה זכר ספר
"המעשים נמצאים בקבוצת הספרים להתורני מהורר דוד
"אשכנזיים ואל בכ"י" אונס דרשימת קבוצת הספרים
כנ"ל לא נזכר דבר מזה.

ה

בשורת ספרים חדשים

מודעה מהעתקת ספר לקח טוב בלשון אשכנזי .

מוסר כלמתי אשמע מגור מסכים באמנם אלי : למה
 כפלינו אהנו בני ישראל מיתר האומות בסדר הלמוד
 ומנוח הנערים ? לקשור על לוח לבכם עקר ויסוד האמונה
 להכניס אהבה ויראת המקום ב"ה בלבכם , למען ידעו כשרי
 בני ישראל למי מצריכים , ומה הם היסודות והעקרונות בעבודת
 ה' ומצותיו ? וכבר עמדו על זה הראשונים בספריהם הרב
 רמב"ם , מהחידושי ר' בחיי נס' ח"ה , ובעל העקרין ,
 והמה כתבו בקצור כפי רוחם לבנם , אבל אשמים אהנו
 שגזרנו את הדרך הטוב הזה ואין דורש ואין מבקש , ועל זה
 יחדד לבי שהיינו לתרפה לנביבותינו , שכמעט אין אחד מילדי
 העברים יודע להשיב מרשו דבר , כאשר ישאלו לו : מה
 העבודה הזאת לכם ? ועל מה הוטעו עקר אימונתכם מחובות
 הלככות בינו ובין קונו ובין איש לרעהו ? ואמרתי : אין זה
 אלא שלא חובר עדיין ספר המלמד לאדם דעת , ואת הדרך
 אשר ידרכו המלמידים על סדר נכון , והקצור שנדפס מו"נ
 עקרים להרא'ם אינו מספיק לפתוח לב הנער , גם לא נזכר
 בו מההבנת הכורא ויראתו ומהסובות איש לרעהו ; עד שמוצאתי
 את מההנה נפשי , אחד קדוש מדבר ה"ה הרב המפורסם מוהרר
 אברהם יג"ל ממעמדת הגאליתי זצ"ל בספר לקח טוב
 למנוח לנערים הכולל עקרי התורה ג"ח וד"א ישרים דרכיו
 דרכי ה' , וכל מעשהו באמונה יראה ומוסר נדפס ברויניציא
 ואח"כ בלונדון עם פירוש בלשון רומי מאחד מוסמכי נכרים
 ועד לפעם השלישי בפראניקר בשנת ת"ץ לפק וכאשר
 קראתי בו מוצאתי עליו לתרופה לשון חכמים מרפא , אז
 גם כעניי יפלא למה עזבו האיש ? אין קורא בזה אמרו ,
 ואין איש גם על הלכ שיהי' החבור הזה שגור בפי התנוקות ,
 וללמדם על פה כי לקח טוב נתן לנו ? ורוח מבייתי יעני : אין
 זה אלא שקצת המלמידים לא הורגלו בלשון שמשתמש בו הרב זצ"ל ,
 וקצתם העובדים לא יכלו לדבר בלשון אשכנזי בשפה ברורה
 להטעים הדברים כראוי , ובאמת לא נקל להעתק מלשון
 בלשון

לשון מי
 לדברי ואבי
 בלה"ק כל
 אשכנזי
 ידון קורא
 ושים הדבר
 ויהי' להם
 לכל אהבה
 וקרא ב
 וכל דרכי
 ולחננו
 והמסור
 גראשין מ
 ספר חוב
 אהבה ומ
 קחו כל
 נספ

נאום

פייבל

רבי

התורה

תלם

המצוי

העול

ברצוני

בו

חלקי

ללשון מי שאינו בקי בשתי הלשונות • לזאת קמתי אני לפתוח
לדודי ואניא לבית הדפוס בע"ה ספר הזכר מזל האחד החבור
בלה"ק כאשר יצא מפי המחבר ע"ה, וכדון השנית בלשון וכתב
אשכנז (ולא כאשר הוא פה מכתב עברי) בזה הטעם, למען
ירון קורא בו ומי שרגל לקרות יקרא וימצא מרגוע לכפשו
וישם הדברים בפי הילדים עד שמקטנס ועד גדלם ידעו את ה'
ויהי להם דרך סלולה וכל נתיבותיה שלום ואיחל שיהי לראון
לכל אוהב האמת, וגם הנכרי אשר לא מעם ישראל כי ישמע
ויקרא בספר הזה יאמר רק עם חכם וכדון הגוי הגדול הזה
וכל דרכיהם אמת ואמונה וזה דרך הישרה שיכור לו האדם •
ולדוגמא אציג פה דף אחד לה"ק מזל ח" וכל"א מזל השנית,
והמפורסם כולו יחזיק לערך עשרה בויגן והמקח יהי ט"ז גוטע
גראשין מן התומים • וזה החלי לעשות בס"ד ובקדוב אוריאל לאורה
ספר חובת הלבבות בפי לשון אשכנז אם יטב הדבר בעיני
איהבי ומכירי ויחזיקו את ידי ועוד חזון למועד איהי" ועתה
קחו כל את הדרכה אשר הנאתי לכם כי טוב קמרה מקמרה
כסף •

נאום הדורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעם הנעיר
לבית לוי **משה** בן לא"ה כהרר אורי
פייבלמאן סג"ל מכונסווייג •

דף אחד לרוגמא •

לקח טוב דיא גוטע לעהרע

רבי : ומה הוא שורש **לעהרער** : וואס איזט דער
האמונה, ושורש **התורה** ? גרונד דעם גלויגטס,
אונד דעם גזעטעס ?

תלמיד : שאלור **שיהלער** : דאס איין גאט
ברוך הוא ! איזט, גלאטט זיין
המצוי, ברא מאין את **ויין נאהמע** ! וועלכר דיא וועלט
העולם, ועשה אותו **אויס ניכטס ערשטען**, אונד
ברצוני, ואין מי יעצור **זיא כלך זינעס וויללען איינ**
בן מלשנתו, אם בכלל **גריכטעט**, אונד דס ניכטס
חלקיו או פרטיו • **איהן פעהינדערען קאן ענטוועדער**
אללע איהרע טהיילע אדער **אייניגע דערזעלכען אז פער**
ענדרן •

ר"ה היש

ר' : היש זכרון על זה ל' : איזט עטומאס וואדורך
לכני ישראל ? דער איזראעליש ויך דעסען
עראינען קאן ?

ת' : שמירת השבת זכרון הוא בין ה' ובין בני ישראל, כי ששת ימים עשה את השמים ואת הארץ, וינה ביום השביעי ; על כן ברך אלהים את יום השבת, ויקדש בו את בני ישראל להיות שורשי האמונה הישראלית ועקר התורה .

ש' : דאס פיינער דעם שבת , דער שבת איזט גהייליגט צום אנדענקען צווישען גאט אונד איזראעל , דס גאט איז זעכס טאגן היממעל אונד ערדע גשאפען , אונד אס זיכנטען גרוהעט , דעסוועגן זעגנטע גאט דען זיכנטען טאג אונד הייליגטע איזראעל דורך איהן ; ער זאלל דאס וואורזעל דעם איזראליטישען גלויבענס , אונד דער גרונד דעם גזעטעס זיין .

ר' : ומה היא האמונה שפרשת שרשה ועקרה ?

ל' : ערקלערע מיר כון' : וואס איזט דער גלויבע , דעסען גרונד אונד וואורזעל דאס מיר אנגעצייגט האסט ?

ת' : האמונה היא מתנה הנחלת אלהים בנפשותנו, אשר באמצעותה, אנו מאמינים כל הדברים שאמר לנו ע"י עבדיו הנביאים .

ש' : דער גלויבע איזט איין גשענק גאטעס וואסעס ער אונזער זעלע געגעבט האט , דורך דעסען הילפע וויר אללעס גלויבען , וואס ער אונס דורך זיינע דינער דאס פראפעטען האט וויסען לאסטען .

ר' : ומה הם הדברים שאמרו להאמין בהם ?

ל' : וואס האבען זיא אונס דען גאגט , דס וויר צו גלויבען שולדיג זינד ?

ת' : דברים רבים אמרו , אמנם י"ג יסודות הם שהנכנס בכלל ישראל צריך שיאמין בהם , ויתברך אמונתו בהם , וכשיתקדק

ש' : זיא האבען אונס פילעס גאגט , פארצייליך אונד זינד דרייאצעהן גלויבענסארטן . קעל דאס איין יעדער דער דען גלויבע איזראעלס בייאטריט , אנגעהערן צום , אונד צוואר זאלל קדקד

ז' : דאס
מאלד
הנקרא
ובינה
ישראל

ר' : ו
ש
אלו ?
דברך

ת' :

במצא
העלות
ושבת
שכמצי
והתחבר
וקימים
הפשוט
וכשצ
ומצי
בהער
ישתנה
הוא
ואין
הוא
ותי
לכדו
הממ
כאמ
בהער
אונד
הערלי
חלקא

"קלקל אים שום יסוד מאלו היסודות הוגה הנקרא יוצא מן הכלל, וכופר, בעקר ובשם ישראל לא יכונה."
 זיין גלויבע דאראן עפענטליך בקאנט זיין; ווען אכר יעמאגד כור איינען דיווער ארטיקעל לייגעט, פאן דעם זאגט מן: דס ער איז אונס דער זינאגאגע טרעטע, דער פערלייגעטע דען גאנצען גלויבן, אונד קאן דען נאכמען איינעם איוראעליטען ניכט נעמער דהויפטען.

ר' זומה ה"ג ל' : ערקלעהרע זייר דים שרשים ויסודות אלו? פתח פין ויאיר דבריד!

ת' : היסוד הראשון הוא, להאמין במציאות האלוה עלת העלות ויסוד היסודות, ושכל הדברים שבמציאות העליון והתחתון ברואים ממנו וקיימים בו, ובחפצו הששום בראם וכוונתם ובחפצו יעדרו; ומציאותו בהעדרם לא יגרע ולא ישתנה, כי מסתפק הוא במציאות עצמו ואין לו צורך מזולתו הוא אור, ותעצומותו וחי העולמים, ולו לברו יאתה האדונות והממשלה, כי הוא יחיד באמת ומלך הכבוד בדארף קיינע אייסקרע קראפט דאזן; דען ער איזט דס ליכט אונד דאס מאכט אונד דס עוויגע לעבן, איזט אלליין איזט דאס הערליכקייט אונד דאס רעגירונג אייגען, דען ער איזט דאס פאלקאמענסטע איינזיג, דאס ווארע מאייקסטעט.

אלו אליו חלף החכמה, מה ואלה קוואל נאשן על הארץ.

ש' : דער ערשטע ארטיקעל איזט דער גלויבע און גאט, אלס דאס ערשטע אורזאכע אללער אורזאכען, אונד דער גרונד ווארין אללע אדערע גרינדע ענטהאלטען זינד. דס איז דער אדערע אונד אונטערע וועלט (אין דער גייסט אונד קערפער וועלט) אללעס פאן איזט ערשאפען ווארדען אונד ערהאלטען ווערדען; דס ער מיט זיינס איינפאכען וויללען אללעס ערשאפען אונד דרייטעט האכע, אונד ווען ער וויל ווידער צעריכטען קענע; דס זיין דאזיין דורך איזט צעריכטונג ניכטס פערלייכערע אונד ניכט ענטהעלט דען גרונד זיינעם דאזינעם אין זיך זעלבסט אונד צדארף קיינע קראפט דאזן; דען ער איזט דס ליכט אונד דאס מאכט אונד דס עוויגע לעבן, איזט אלליין איזט דאס הערליכקייט אונד דאס רעגירונג אייגען, דען ער איזט דאס פאלקאמענסטע איינזיג, דאס ווארע מאייקסטעט.

מ ו ד ע ה

י"ב ספרים האלו המה בידי אחד מאנשי בריתנו כתיבת
יד, ואם ברצון הים לקנות אחד מהם יודיע מאינו
אליו, ועל ידנו יבואו אליו.

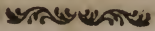
שפ"ד התקונים ליותר מאלף ושלוש מאות שמונות אשר
בספרי היד החזקה להרמב"ם ו"ל ובמפרשיו
שנעלמו מעין בחיר המדפיסים הגביר היקר כ"ה יוסף עטיאס
כ"ע, ולעין החכמים המחכמים שהגיהו אותם בעיון גדול,
ולא לבד שהשאירו אותן אשר מקדם כפלו בדפוסים הנשנים
אלא שעל ידם חדשים מקרוב באו, כל אלה מצאו אנשי חיל
את ידיהם לתקן בהנהגה מדויקת שאין בה דופי, והביאו אותם
עלי ספר, והקורא בהם מוגה כזה, יתכם ויאכל פרי יגיעם
נזכרי עמל ועורח.

זכר רב חברו השלם המקובל האלהי אב ב"ד וחורג צדק
ב"ק הספרדים אשר באמסטרדם אי"ע בהיותו
בבראזיל בשנת הת"ו, ובו תפלות, ודוים ותפלות אשר חבר
לקראו לה" בעת צרתו וצרת קהלתו כבוא עליהם גודדי פורטוגאל
צוררי ישראל, וזכר עשה להפלאותם בשירים ותושבחות בהצילו
אותם מכף כל אויביהם ומידם; ונוסף עליהן קיבה ונהי
ליום ט"ב חרכן בית תפארתנו תוב"ב; ועוד בה שלשה והיתה
לבאר מלאכת הדקדוק בלשון נח ובדרך קצרה לא נעשה
כמוה.

פרדס משה והוא חבר יקר עד למאוד, אשר חבר הרב
המופלג והשלם המקובל האלהי, בחיר
הפייטנים כהמורר משה זכ"ל אב ב"ד ור"מ בעיר ואס
בישראל וויניציאה בו אגרות כחמדות, ושירים כחמדים
ויקרים, רבים מהם החקוקים על קברות כדיכי עם ואנשי
שם.

תולדות אדם בו חמשים ושנים שמיניות שקולות בשקל
הקודש במליצה ונחות כלשון כפלא, מהחכם
התורני הגדול הנעלה כהמורר דניאל בליליו"ש י"ע
גדולות מדובר בו על בריאת העולם, והוא פיוט על אדם הראשון
בהיותו בגן אלהים ושתעשע הקורא בו עד למאוד.

תמימה ביד הסופר

אנחת
אלופי
א
מקצועת
השק
מחשבה
בארץ
בבוא
זרה
פה
ילדים
בכת
משוגע
ומחו
כמוס
למדנים
האדמה
ח